

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 54/2022 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 35/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Piritta Sirvio, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Kurt Torsell, Opetushallitus
- lakimies Minna Antila, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Satu Ågren, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- va. koulutusjohtaja Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- elinkeinopoliittinen asiantuntija Jussi-Pekka Rode, Sivistystyönantajat ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- valtiovarainministeriö
- AFS Intercultural Programs Finland ry
- Bildningsalliansen rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- Pääkaupunkiseudun ateistit ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry
- Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen opinto-ohjaajat ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

- Suomen Rehtorit ry
- Suomen Vanhempainliitto ry
- Vapaa Sivistystyö ry
- Yksityskoulujen Liitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi oppivelvollisuuslakia, perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia sekä valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisen oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon yhteydessä havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi oppivelvollisuuslain soveltamisalaa rajaamalla soveltamisalan ulkopuolelle Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat, laajennettavaksi 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten mahdollisuuksia suorittaa oppivelvollisuutta lasten perusopetuksessa, tarkennettavaksi opiskelupaikan osoittamista koskevaa sääntelyä, säädettäväksi oikeus oppivelvollisuuslain mukaisiin majoitus- ja matkakorvauksiin koskemaan myös ajallisesti pitkää koulumatkaa, laajennettavaksi ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaanti-oikeuksia sekä tehtäväksi oppivelvollisuuslakiin eräitä muita teknisluonteisia tarkennuksia. Koulutusta koskevissa laeissa ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan eronneeksi katsomisesta tilanteesta, jossa oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty toistaiseksi.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arvioinnista perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin lisättäisiin säännös oppivelvollisille suunnatun koulutuksen rahoituksen yhteydessä oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnettävästä oppimateriaalilisästä. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa tarkennettaisiin eräitä oppivelvollisuusrekisterin ylläpitoon liittyviä säännöksiä sekä lisättäisiin opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjatun ammatillisen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen tuntimäärän tallentamisvelvoite. Lisäksi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös mahdollisuudesta järjestää kyseistä koulutusta valtionosuusrahoitteisena työvoimakoulutuksena.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksen tavoitteena on selkeyttää oppivelvollisuuslain säännöksiä toimeenpanossa havaittujen epäkohtien perusteella. Tavoitteena on, että jokaiselle oppivelvolliselle löytyy tarkoituksenmukainen koulutusmuoto ja opiskelupaikka oppivelvollisuuden suorittamiseksi. Lisäksi tavoitteena

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

on tukea oppivelvollisuuden suorittamismahdollisuuksia, koulutuspolun jatkuvuutta ja toisen asteen tutkinnon suorittamista.

Eduskunta on oppivelvollisuuslain käsittelyn yhteydessä hyväksynyt sivistysvaliokunnan mietinnön pohjalta (HE 173/2020 vp — SiVM 15/2020 vp) useita lausumia. Nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys vastaa osaltaan mm. lausumaan, jossa edellytetään hallituksen seuraavan ja arvioivan oppivelvollisuusudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyvän tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi. Sivistysvaliokunta pitää hyvänä sitä, että havaittuihin lainsäädännön korjaustarpeisiin ja puutteisiin on reagoitu nopeasti.

Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausuntonsa (PeVL 35/2022 vp) ja ottanut lausunnosaan kantaa oppivelvollisuuden henkilölliseen ulottuvuuteen, eronneeksi katsomista koskevaan sääntelyyn sekä oppivelvollisuuslain tietojensaantia koskevaan pykälään. Sivistysvaliokunta käsittelee perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyviä näkemyksiä asiakohdittain jäljempänä tässä mietinnössä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja kannatettavana. Sivistysvaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Opiskelutarkoituksessa Suomeen tulevat alaikäiset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rajattavaksi oppivelvollisuuden ulkopuolelle opiskelijat, jotka oleskelevat Suomessa opiskelutarkoituksessa. Lisäksi 2 §:ssä ehdotetaan määriteltäväksi se, mitä vakinaisella asumisella tarkoitetaan oppivelvollisuuslaissa.

Voimassa olevan lain mukaan oppivelvollisia ovat Suomessa vakinaisesti asuvat lapset. Perusopetuslain mukaisen oppivelvollisuuden vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan lapsi katsotaan Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta. Ehdotetun 2 §:n mukaan lapsi katsotaan oppivelvollisuuslakia sovellettaessa Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa ja hänen maas-
sa oleskelunsa peruste on muu kuin opiskelu.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että hallituksen esityksessä perustellaan ehdotettua oppivelvollisuuslain 2 §:ää varsin niukasti lähinnä opiskelijoiden huoltajien vaikeuksilla noudattaa velvollisuuttaan valvoa oppivelvollisuuden suorittamista ja sillä, ettei oppivelvollisuuslaissa säädettyä asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuta voida pitää tarkoituksenmukaisena tilanteessa, jossa henkilö on hakeutunut Suomeen vapaaehtoisesti suorittamaan tiettyä koulutusta. Hallituksen esityksessä pidetään perusteltuna, että opiskelutarkoituksessa Suomeen tuleville henkilöille opiskelu on vapaaehtoista. Säännöksen ja sen perustelujen valossa jää perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan jossakin määrin epäselväksi, mihin ja kenen esittämään selvitykseen perustuen ratkaisu oppivelvollisuuden ulkopuolelle rajaamisesta tehdään.

Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetulle, oikeutta maksuttomaan perusopetukseen rajaavalle sääntelylle ei ole esitetty riittäviä perusteluja. Jollei säännösehdoitukselle ole muita, hyväksyt-

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

täviä perusteita, tulee sääntelyä muuttaa niin, että oppivelvollisuudesta vapauttaminen perustuu oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa omaan aloitteellisuuteen, esimerkiksi hakemukseen ja asianosaisen sen tueksi esittämään selvitykseen. Tällainen muutos on edellytyksenä sille, että oppivelvollisuuslain muuttamista koskeva lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sivistysvaliokunta ehdottaa sääntelyn muuttamista perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että oppivelvollisuuslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 2 §:stä poistetaan säännös opiskelutarkoituksessa maassa oleskelevien rajautumisesta oppivelvollisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle ja korvataan se säännöksellä, jonka mukaan oppivelvollisuudesta vapautuminen perustuu hakemukseen.

Eronneeksi katsomista koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eri oppivelvollisuuskoulutuksen muotoja koskevaa sääntelyä opiskelijan eronneeksi katsomisesta. Opiskelija katsotaan ehdotuksen mukaan eronneeksi ilman erillistä päätöstä, jos oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty toistaiseksi oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyillä perusteilla. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan olisi nykytilaa selkeämpää, että opiskelija katsotaan eronneeksi suoraan keskeyttämisspäätöksen nojalla ilman, että oppivelvollinen tai hänen huoltajansa tekee siitä erillisen ilmoituksen. Muutoksen tavoitteena on hallinnollisen menettelyn keventäminen.

Perustuslakivaliokunnan mukaan oppivelvollisen eronneeksi katsomisella puututaan merkittäväällä tavalla perusoikeuteen saada perusopetusta ja rajoitetaan samalla lakisääteisen oppivelvollisuuden suorittamista. Perustuslakivaliokunta katsoo, että eronneeksi katsomisen oikeusvaikutusten vuoksi on välttämätöntä, että oppivelvolliselle ja hänen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen annetaan ymmärrettävällä tavalla riittävä tieto oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisen vaikutuksista.

Sivistysvaliokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella siten, että tiedottamisvelvollisuutta koskeva säännös lisätään oppivelvollisuuslain 7 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisen hakemisesta.

17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä säädetään oppivelvollisuuden suorittamisesta perusopetuksen jälkeen. Voimassa olevan pykälän 2 momentin 5 kohdan perusteella oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, jona hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen. Tällä hetkellä 17 vuotta täyttäneet eivät voi oppivelvollisuuslain mukaan jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista lasten perusopetuksessa, sillä oppivelvollisuuslaki ei tunnista tätä oppivelvollisuuden suoritusmuotoa.

Säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että oppivelvollisuutta voi suorittaa myös lasten perusopetuksessa. Ehdotuksella on tarkoitus palata ennen oppivelvollisuuden laajentamista vallinneeseen oikeustilaan. Ennen oppivelvollisuuden laajentamista kunnat ovat tapauskohtaisesti

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

mahdollistaneet perusopetuksen oppimäärän suorittamisen loppuun lasten perusopetuksessa myös 17 vuotta täyttäneille, jos se on arvioitu tarkoituksenmukaisimmaksi vaihtoehdoksi. Mahdollisuutta on käytetty erityisesti silloin, jos perusopetuksen oppimäärästä on puuttunut vain vähäinen määrä suorituksia taikka siirtymistä perusopetuksen jälkeiseen muuhun koulutukseen ei ole pidetty oppilaan valmiuksien tai elämäntilanteen vuoksi tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona.

Valiokunta pitää tärkeänä, että opetuksen järjestäjällä on nykyistä enemmän joustoa ja harkinnanvaraisuutta oppivelvollisen opintopolun järjestämisessä lapsen edun mukaisesti. Oppivelvollisten taustat ja tilanteet ovat keskenään erilaisia, ja 17 vuotta täyttäneillä tulee olla mahdollisuus jäädä lasten perusopetuksen puolelle 18-vuotiaaksi saakka, jos se nähdään lapsen kannalta parhaana ratkaisuna.

Vaikka ehdotettu säännös ei luo oppivelvolliselle subjektiivista oikeutta jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista lasten perusopetuksessa eikä myöskään opetuksen järjestäjälle anneta velvoitetta järjestää 17 vuotta täyttäneille oppivelvollisille lasten perusopetusta, valiokunta korostaa asiassa lapsen edun huomioimisen tärkeyttä. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös lapsen edun ensisijaisuutta koskevaan perusopetuslain 3 a §:ään samoin kuin YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen ja YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista, jotka velvoittavat hallintoviranomaisia ottamaan ensisijaisesti huomioon lapsen edun toimissa, jotka koskevat lapsia.

Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on oppivelvollisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää lain 10 §:n 1 momentissa säädetyn hakeutumiselvelollisuutensa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ohjauksen yhteydessä perusopetuksen järjestäjä harkitsee aina tapauskohtaisesti myös sitä, onko lasten perusopetuksessa jatkaminen oppivelvolliselle paras vaihtoehto ottaen huomioon oppilaan kokonaistilanne ja erityisen tuen tarve.

Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan on arvioitu, että lasten perusopetuksessa tulee vuosittain jatkamaan enintään 200 oppivelvollista ja näistäkin osa vain lyhyen aikaa. Päätös siitä, suoritetaanko oppivelvollisuutta lasten perusopetuksessa vai aikuisten perusopetuksessa, tulee valiokunnan näkemyksen mukaan tehdä oppivelvollisen edun eikä rahoituksen perusteella.

Valiokunta toteaa, että ehdotetun sääntelyn vaikutuksia 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten asemaan on seurattava tarkasti ja ryhdyttävä mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisen varmistamiseksi. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Opiskelupaikan osoittaminen vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille

Oppivelvollisuuslain mukaista opiskelupaikan osoittamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle oppivelvolliselle voidaan oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikka jo ennen laissa säädetyn kahden kuukauden määräajan päättymistä. Sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi myös siltä osin, että opiskelupaikan osoittamisen jälkeen oppivelvollisella tulee olla mahdollisuus aloittaa opinnot osoitetussa opiskelupaikassa mahdollisimman pian.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Useissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin huoli vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkojen riittävydestä. Valiokunta yhtyy huoleen ja toteaa, että oppivelvollisuuden laajentaminen on alkuvaiheessa kasvattanut vaativan erityisen tuen koulutukseen hakeutuvien opiskelijoiden määrää, koska oppivelvollisuuden myötä tähän koulutukseen on hakeuduttu aiempaa nuorempina.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut lisääntyneeseen koulutustarpeeseen ammatillisen koulutuksen vuoden 2021 toisella lisäsuoritepäätöksellä, jolla ammatillisille erityisoppilaitoksille myönnettiin 171 tavoitteellista opiskelijavuotta lisää vuodelle 2021, sekä vuoden 2022 varsinaisella suoritepäätöksellä, jolla ammatillisille erityisoppilaitoksille myönnettiin 96 tavoitteellista opiskelijavuotta enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisella suoritepäätöksellä. Lisäksi yhden vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän järjestämisluvan mukaista opiskelijavuosimäärää on lisätty koulutuksen järjestäjän hakemuksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee arvioimaan tavoitteellisten opiskelijavuosien kohdentumista seuraavan kerran loppuvuodesta 2022 tehtävän lisäsuoritepäätöksen sekä vuoden 2023 varsinaisen suoritepäätöksen valmistelun yhteydessä. Ministeriö tulee saadun selvityksen mukaan jatkosakin seuraamaan vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkojen riittävyttä yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa ja reagoimaan mahdollisiin ongelmiin ohjauksellisin keinoin sekä tarvittaessa myös järjestämislupien ja lisärahoituksen kautta. Sivistysvaliokunta katsoo, että vaativan erityisen tuen opiskelijapaikkojen riittävyys on keskeinen seurantakohte oppivelvollisuuden laajentamisen kokonaisuudessa.

Majoitus- ja matkakorvaukset

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeus majoituskorvaukseen edellyttää mm. sitä, että matka oppivelvollisen kodista lähimpään sellaiseen lukioon tai monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen, jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä. Oikeutta majoitus- ja matkakorvauksiin ehdotetaan laajennettavaksi siten, että oikeuden määrittelyssä otetaan huomioon matkan pituuden lisäksi myös päivittäisen koulumatkan ajallinen kesto. Oppivelvollinen on ehdotuksen mukaan oikeutettu majoituskorvaukseen myös silloin, jos päivittäinen koulumatka nopeinta matkustustapaa käyttäen kestää yli kolme tuntia.

Ehdotettu majoitus- ja matkakorvausten laajentaminen tuo hallituksen esityksen mukaan oppivelvollisuuslain mukaisten majoitus- ja matkakorvausten piiriin vuosittain korkeintaan muutamia kymmeniä uusia oppivelvollisia opiskelijoita. Käytännössä nämä ovat saaristoalueilla asuvia oppivelvollisia, joten muutos koskee vain muutamia koulutuksen järjestäjiä. Oppivelvollisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa majoitus- ja matkakorvausten myöntämisestä ja maksamisesta oppivelvolliselle opiskelijalle. Nykytilaa vastaavasti kustannukset on tarkoitus korvata koulutuksen järjestäjille hakemusten perusteella rahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena.

Valiokunta pitää ehdotettua täydennystä perusteltuna. Valiokunta kannattaa myös hallituksen esitykseen kirjattua majoitus- ja matkakorvauksia koskevan seurannan ja arvioinnin toteuttamista vuonna 2023 oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmaa täydentävänä toimenpiteenä.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Tiedonsaantioikeudet

Oppivelvollisen asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia aiemmalta koulutuksen järjestäjältä ja opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta ehdotetaan laajennettavaksi, jotta asuinkunnalle oppivelvollisuuslain 14 §:ssä säädetty ohjaus- ja valvontavastuu ja 15 §:ssä säädetty tehtävä opiskelupaikan osoittamisesta voidaan hoitaa asianmukaisesti. Lisäksi tiedonsaantia erityisen tuen tarpeesta ehdotetaan parannettavaksi siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjällä ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada perusopetuksen aikana tehty erityistä tukea koskeva päätös omaa päätöksentekoaan varten.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tietojensaantia koskevat säännökset turvaavat opiskelun kannalta tarpeellisten tietojen sujuvan siirtymisen koulutuksen järjestäjältä toiselle. Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa on tuotu esiin, että perusopetuksen järjestäjältä tulisi saada tieto myös perusopetuksessa annetusta tehostetusta tuesta eikä pelkästään erityistä tukea koskevista päätöksistä. Tältä osin valiokunta toteaa, että tehostetun tuen saamisesta ei tehdä hallintopäätöstä, jota koskevasta tiedonsaantioikeudesta voitaisiin säätää vastaavaan tapaan kuin erityisen tuen päätöksestä. Oppivelvollisuuslain 23 §:n 3 momentin tiedonsaantioikeus kattaa kuitenkin välttämättömyyedellytyksen täytyessä myös tehostetun tuen saamiseen liittyvät tiedot.

Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä todettuun arvioon siitä, että erityisen tuen tarpeen tietojensaantia koskevat muutokset parantavat oppivelvollisen opiskelijan asemaa, oikeaan opiskelupaikkaan ohjautumista ja oikeutta saada erityistä tukea. Asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia koskeva sääntely puolestaan mahdollistaa paremmin opiskelijoiden tuen tarpeen huomioimisen hakeutumisen ohjauksessa, opiskelupaikan osoittamisessa ja muiden tarpeellisten palveluiden piiriin ohjauksessa.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota oppivelvollisuuslain 23 §:n 5 momentin sääntelyn täsmällisyyteen perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Erityisen tuen päätöksen toimittamista koskevaa säännöstä ei ole sidottu välttämättömyyedellytykseen, eikä velvollisuus lakitekstin perusteella koske ainoastaan perusopetuksen loppuessa voimassa olevia päätöksiä. Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityisen tuen antamista koskeva päätös tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että asiaa koskevan sääntelyn puitteissa on siten mahdollista, että päätös voi olla useamman vuoden vanha. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan säännöksestä tulisi ainakin käydä selvästi ilmi, että se koskee perusopetuksessa edelleen voimassa olleita erityisen tuen päätöksiä. Sivistysvaliokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella.

Oppimateriaalilisä

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen rahoituksessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön oppimateriaalilisä, jonka myöntämisestä säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa. Oppimateriaalilisä on kansanopiston ylläpitäjälle opiskelijaviikkoa kohti myönnettävä euromääräinen lisä, joka myönnetään yksikköhinnan lisäksi. Oppimateriaalilisän euromäärästä on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusluon-

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

noksen mukaan oppimateriaalilisä on 6,90 euroa opiskelijaviikkoa kohti. Valiokunta kannattaa oppimateriaalilisää koskevia säännösmuutoksia.

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen oppimateriaalilisan euromäärä on määriteltävä tasoltaan samaksi kuin ammatillisen koulutuksen oppimateriaaleihin sekä työväliseiniin, -asuihin ja -aineisiin oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä arvioitu lisämääräraha. Oppimateriaalilisan on arvioitu olevan vuositasolla noin 235 euroa opiskelijaa kohti.

Valiokunta toteaa lisäksi, että hallituksen esitys vuoden 2022 toiseksi lisätalousarvioksi (HE 81/2022 vp) sisältää ehdotuksen 62 000 euron siirtämisestä kansanopistojen valtionosuusrahoituksesta valtionavustuksiin kansanopistoissa olevien oppivelvollisten oppimateriaalien rahoittamiseksi kevätlukukauden 2022 osalta. Valiokunta korostaa, että oppivelvollisuuden oppimateriaalilisan rahoituksen ei tule jatkossa vähentää kansanopistojen perusrahoitusta.

Seuranta

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus jatkaa oppivelvollisuus uudistuksen toimeenpanon ja vaikutusten seurantaa ja arviointia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi. Valiokunta korostaa edelleen myös oppivelvollisuus uudistukseen varatun rahoituksen riittävyyden seurantaa ja toimenpiteisiin ryhtymistä, mikäli rahoitus havaitaan riittämättömäksi.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki oppivelvollisuuslain muuttamisesta

2 §. Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättymisen. Sivistysvaliokunta ehdottaa 1 momentin muuttamista perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella siten, että Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskeleva henkilö, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta, voi vapautua oppivelvollisuudesta hakemuksesta. Opiskelutarkoituksessa Suomessa oleskeleva, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta, kuuluu näin ollen oppivelvollisuuslain soveltamisalan piiriin, ellei hän hae oppivelvollisuudesta vapauttamista. Päätöksen asiassa tekee henkilön asuinkunta. Hakemuksen yhteydessä hakijan tulee esittää selvitys maassa oleskelun perusteesta. Hakemuksen perusteella annettavaan hallintopäätökseen on muutoksenhakuoikeus lain 24 §:n mukaisesti.

7 §. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen. Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 3 momentin täydentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella. Jos oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä on haettu toistaiseksi, koulutuksen järjestäjän tulee ehdotetun säännöksen perusteella ennen hakemuksen ratkaisemista tiedottaa oppivelvollista, hänen huoltajaansa ja muuta laillista edustajaansa siitä, että oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen toistaiseksi merkitsee myös sitä, että oppivelvollinen tullaan suoraan lain nojalla katsomaan eronneeksi oppilaitoksesta. Hakija voi tällöin näin halutessaan esimerkiksi peruuttaa hakemuksensa tai muuttaa hakemustaan siten, että hakeekin keskeyttämistä määräaikaista, jolloin häntä ei katsota eronneeksi. Lähtökohtana on kuitenkin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti jatkossakin, että oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen toistaiseksi

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

vain silloin, jos oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma on luonteeltaan pysyvä, jolloin myös eronneeksi katsomisen voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukaista.

23 §. Tietojensaanti. Valiokunta ehdottaa pykälän 5 momentin täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että perusopetuksen järjestäjän toimittamisvelvollisuus erityisen tuen päätöksestä kohdistuu perusopetuksen päättyessä voimassa olevaan päätökseen.

2. Laki perusopetuslain muuttamisesta

42 §. Oikaisuvaatimus. Valiokunta ehdottaa säännöksen 1 momentin johdantokappaleen täydentämistä siten, että säännöksestä ilmenee aluehallintoviraston rooli oikaisuviranomaisena. Ehdotettava muotoilu vastaa muutossäädökseen 163/2022 sisältyvää sanamuotoa.

46 §. Aikuisten perusopetus. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttiin pykäläviittauksia koskevaa teknistä täsmennystä, ja tämän johdosta myös lain johtolausetta ehdotetaan täydennettäväksi.

46 a §. Oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsominen. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän 1 momentin jakamista kahdeksi eri momentiksi siten, että 1 momentti koskee oppilasta, jonka 26 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt, ja 2 momentti koskee aikuisten perusopetusta suorittavaa opiskelijaa. Ehdotettu muutos johtuu siitä, että perusopetuslaissa säädetään henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta vain aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden osalta.

4. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 ja 97 §:n muuttamisesta

67 §. Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen. Valiokunta ehdottaa 3 momentin täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että säännöksessä viitataan perusopetuksen päättyessä voimassa olevaan päätökseen.

5. Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

22 §. Erityisestä tuesta päättäminen. Valiokunta ehdottaa 1 momentin täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että säännöksessä viitataan perusopetuksen päättyessä voimassa olevaan päätökseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 54/2022 vp sisältyvät 3., 6. ja 7. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 54/2022 vp sisältyvät 1., 2., 4. ja 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

oppivelvollisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n otsikko ja 2 momentin 5 kohta, 5 §:n 3 momentti, 7 §:n 3 momentti, 13 §:n 1 momentti, 15 §, 16 §:n 4 momentti, 17 §:n 3 momentti, 19 §:n 1 momentin 1 kohta, 20 §:n 2 momentti sekä 23 §:n 3 ja 4 momentti sekä

lisätään lakiin uusi 15 a § ja 23 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

2 §

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päätyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Lapsi katsotaan tätä lakia sovellettaessa Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa ~~ja hänen maassa oleskelunsa peruste on muu kuin opiskelu.~~ Henkilöllä on oikeus vapautua oppivelvollisuudesta, jos hänen maassa oleskelunsa peruste on opiskelu. Asuin-kunta päättää oppivelvollisuudesta vapauttamisesta hakemuksesta.

3 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa

Oppivelvollisuuden suorittamisvelvollisuudesta perusopetuksessa säädetään perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

4 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös:

5) perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettussa perusopetuksessa, mainitun lain 46 §:n 1 momentissa tarkoitettussa aikuisten perusopetuksessa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa 5 §:n mukaisesti.

5 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, jona hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla perusopetukseen tai muuhun 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen. Opiskelijaksi ottamisessa sovelletaan, mitä asianomaista koulutusta koskevissa laeissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista.

7 § (Uusi)

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Päätös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tehdään hakemuksesta. Ennen päätöksen tekemistä tulee selvittää, onko oppivelvollisuuden suorittaminen 1 momentin 1 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista yksilöllisten valintojen, yksilöllistämisen, välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla. Koulutuksen järjestäjän tulee ennen päätöksen tekemistä ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen katsotaan eronneeksi, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

3 luku

Oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuu

13 §

Oppivelvollisen eronneeksi katsominen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, onko oppivelvollinen aloittanut uudet mainitussa pykälässä tarkoitetut opinnot. Jos oppivelvollinen ei ole aloittanut uusia opintoja, koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisen yksilöinti- ja yhteystiedot oppivelvollisen asuinkunnalle sekä ilmoitettava eronneeksi katsomisesta oppivelvollisenhuoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle. Edellä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus on myös silloin, jos oppivelvollisen opiskeluoikeus on peruutettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nojalla.

15 §

Opiskelupaikan osoittaminen

Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Opiskelupaikka voidaan osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle järjestettävässä koulutuksessa oppivelvolliselle voidaan oppivelvollisen taikka hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikka jo ennen 1 momentissa säädetyn määräajan päättymistä.

Soveltuvan opiskelupaikan osoittamisessa on otettava huomioon alueen koulutustarjonta, oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet, erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve sekä oppivelvollisen henkilökohtaiset toiveet. Opiskelupaikka tulee osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitettuna opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä järjestettävässä koulutuksessa tai oppivelvollisen henkilökohtaisten toiveiden ja valmiuksien mukaisesti muulla kuin edellä tarkoitettulla kielellä järjestettävässä koulutuksessa.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa opetukseen osallistumatta lukiolain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erityisenä tutkintona tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

15 a §

Menettely opiskelupaikan osoittamisessa

Oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa sekä koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa, on kuultava ennen asian ratkaisemista. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös on annettava tiedoksi oppivelvolliselle ja hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen sekä koulutuksen järjestäjälle.

Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämislupa taikka joka järjestää koulutusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutusta annetun lain 28 §:n 3 momentin nojalla, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen ja mahdollistaa opintojen aloittaminen mahdollisimman pian.

Oppivelvollisen on aloitettava opinnot hänelle osoitetussa opiskelupaikassa viipymättä. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Maksuttomuuden pidentämisestä päättää opiskelijan hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä. Maksuttomuuden pidentämistä voi hakea aikaisintaan kuusi kuukautta ennen 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksuttomuuteen oikeuttavan ajan päättymistä.

17 §

Maksuttomuuden laajuus

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeutta maksuttomaan koulutukseen, 1 momentissa tarkoitettujen oppimateriaalien sekä työvälineiden, -asujen ja -aineiden maksuttomuutta sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja koskeva hallintolain (434/2003) 7 luvun mukainen hallintopäätös vain, jos opiskelija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää.

19 §

Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollinen on oikeutettu majoituskorvaukseen, jos:

1) matka oppivelvollisen kodista lähimpään sellaiseen lukioon tai monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen, jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen perusopetuslain

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä tai päivittäinen koulumatka nopeinta matkustustapaa käyttäen kestää yli kolme tuntia;

20 §

Majoituskorvauksen myöntämisen erityistilanteet

Poiketen siitä, mitä 19 §:n 1 momentin 2 kohdassa, oppivelvollisella on oikeus majoituskorvaukseen, jos hän ei voi terveydentilaansa tai erityisen tuen tarpeeseen liittyvistä syistä ottaa vastaan opiskelupaikkaa mainitussa kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa tai häntä ei ole otettu opiskelijaksi edellä tarkoitettuun oppilaitokseen, ja hän opiskelee mainitussa kohdassa säädetyllä tavalla lähimmässä hänelle soveltuvassa oppilaitoksessa. Sama koskee mainitun pykälän 4 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta.

23 §

Tietojensaanti

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Kun oppivelvollisesta tehdään 11 §:n 4 momentissa tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus asuinkunnalle, koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä toimitettava asuinkunnalle 14 §:ssä säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi sekä opiskelupaikan osoittamiseksi välttämättömät tiedot. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän tai asuinkunnan pyynnöstä.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta. Oppivelvollisen asuinkunnassa oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuta hoitavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada 14 §:ssä säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi sekä opiskelupaikan osoittamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.

Perusopetuksen järjestäjän on toimitettava uudelle koulutuksen järjestäjälle perusopetuslain 17 §:n mukainen **perusopetuksen päättyessä voimassa oleva** päätös erityisestä tuesta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 §:n 3 momentissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Päätös on toimitettava myös koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Jos opiskelija on ennen lain voimaan tuloa aloittanut 4 §:ssä tarkoitettut opinnot ja ollut oikeutettu 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen, oikeus maksuttomaan koulutukseen säilyy näissä opinnoissa, vaikka opiskelija ei 2 §:n nojalla ole enää oppivelvollinen.

2.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 42 §:n 1 momentin 7 kohta ja 46 §:n 1 ja 8 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1216/2020, sekä
lisätään lakiin uusi 46 a § seuraavasti:

42 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jollei tässä laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

7) 46 a §:ssä tarkoitettua oppilaan tai opiskelijan eronneeksi katsomista.

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18–22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40–42, 42 a–42 d, 43 ja 44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana säädetään oppivelvollisuuslain 8 §:ssä. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa.

46 a §

Oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsominen

Oppilas, jonka 26 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt, ~~ja aikuisten perusopetusta suorittava opiskelija~~ katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua ~~henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen~~ opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Aikuisten perusopetusta suorittava opiskelija katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Oppilas tai opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin oppilas tai opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, taikka oppilaan tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen oppilaan tai opiskelijan eronneeksi katsomisesta lukuun ottamatta 1 momentin 2 kohdassa ~~ja 2 momentin 2 kohdassa~~ tarkoitettua tilannetta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentin 1 kohdassa ~~tai 2 momentin 1 kohdassa~~ tarkoitetulla perusteella viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, jos hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

3.

Laki

lukiolain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (714/2018) 24 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1217/2020, seuraavasti:

24 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen, eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla;
- 3) hän ei ole suorittanut opintojaan 23 §:n 2 momentissa säädettyssä ajassa tai hänelle myönnettyssä lisäajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta lukuun ottamatta 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla perusteella viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, jos hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 67 ja 97 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 97 §, sellaisena kuin se on laissa 1218/2020, sekä
lisätään 67 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

67 §

Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain (628/1998) 17 §:n mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

97 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla;
- 3) hän ei ole suorittanut työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta 11 §:ssä säädettyssä ajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta lukuun ottamatta 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla perusteella viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaami-

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

sen osoittamiseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, mikäli hän ei osallistu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

5.

Laki

tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (1215/2020) 18 § ja 22 §:n 1 momentti sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1117/2021, uusi 4 momentti seuraavasti:

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan järjestää myös työvoimakoulutuksena. Työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään työvoimakoulutuksesta.

18 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua 14 §:ssä tarkoitetun suunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla;

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

3) hän ei ole suorittanut opintojaan 11 §:n 2 momentissa säädettyssä suoritusajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta lukuun ottamatta 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla perusteella viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, jos hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

22 §

Eryteisestä tuesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:n mukainen **perusopetuksen päättyessä voimassa oleva** päätös erityisestä tuesta, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 9 §:n 5 momentti, 13 §:n 3 momentti ja 25 i §,

sellaisina kuin ne ovat, 9 §:n 5 momentti ja 25 i § laissa 1219/2020 sekä 13 §:n 3 momentti laissa 579/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

9 §

Valtionosuuden määrä

Kansanopistojen ylläpitäjälle, joka järjestää 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta, valtionosuutta myönnetään koulutuksen järjestämiseen sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta. Lisäksi 7 a luvussa tarkoitettua koulutuksen järjestämiseen kansanopiston ylläpitäjälle myönnetään oppimateriaalilisa koulutukseen varatun valtion talousarviossa olevan määrärahan puitteissa. Oppimateriaalilisan euromäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen oppilaitosten käyttökustannuksista vähennetään oppilaitosten ylläpitäjille 14 §:n nojalla asianomaista toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä sekä 9 §:n 5 momentin nojalla kustannusten laskemisvuonna myönnetyn oppimateriaalilisan euromäärä.

25 i §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos:

- 1) on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä;
- 2) hän on keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla;
- 3) hän ei ole suorittanut opintojaan 25 b §:n 2 tai 3 momentissa säädettyssä ajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa kansanopiston ylläpitäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu kansanopiston ylläpitäjälle tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Kansanopiston ylläpitäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta lukuun ottamatta 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla perusteella viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Ennen oppivelvollisen eronneeksi katsomista kansanopiston ylläpitäjän tulee ilmoittaa oppivelvolliselle sekä hänen huoltajalleen ja muulle lailliselle edustajalleen, että oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi, jos hän ei osallistu opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään lisäksi oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

7.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 3 momentti, 11 c §:n 2 momentti ja 15 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 3 momentti laissa 568/2019 ja 11 c §:n 2 momentti laissa 1221/2020, seuraavasti:

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Jos opiskelija osallistuu tutkintokoulutukseen tai muuhun tarvittavan osaamisen hankkimiseen, tallennetaan 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi tutkintokoulutuksen tai muun tarvittavan osaamisen hankkimisen tavoitteet, sisällöt, opetus ja muut osaamisen hankkimisen tavat ja ajoittuminen. Perustutkintokoulutuksessa tallennetaan lisäksi oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen määrä tutkinnon osittain tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueittain.

11 c §

Oppivelvollisuutta koskevat tiedot ja tietojen tallentaminen

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän, oppilaitoksen ylläpitäjän sekä kunnan on tallennettava rekisteriin tieto oppivelvollisuuslain 7 §:ssä tarkoitettusta oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ja sen kestosta.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

15 §

Tietojen luovuttaminen ylioppilastutkintorekisteristä

Opiskelijavalintarekisteriin luovutetaan 14 §:n 2 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintaa varten tarpeelliset tiedot niistä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet ylioppilastutkintoon ja hakenneet johonkin 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun koulutukseen. Oppivelvollisuusrekisteriin luovutetaan tieto ylioppilastutkinnon suorittamisesta, jos henkilö on ollut oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua opetuksen ja ohjauksen määrää koskevaa tallentamisvelvoitetta ei sovelleta opiskelijaan, joka on aloittanut opintonsa ennen tämän lain voimaantuloa.

Lain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua opetuksen ja ohjauksen määrää koskevat tiedot on tallennettava takautuvasti tietovarantoon viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2022.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että 17 vuotta täyttäneillä tulee olla mahdollisuus jäädä lasten perusopetuksen puolelle 18-vuotiaaksi saakka, jos se nähdään lapsen kannalta parhaana ratkaisuna, ja että ehdotetun sääntelyn vaikutuksia 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisten asemaan seurataan tarkasti ja ryhdytään mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisen varmistamiseksi.

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2022 vp

Helsingissä 17.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Ville Valkonen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen